

Francas Kafka (Franz Kafka, 1883-1924) – vienas žymiausių XX a. „katastrofinės literatūros“ rašytojų, austras, rašęs vokiečių kalba. Nedaug tėra XX a. Vakarų Europos rašytojų, kurių kūryba būtų sukėlusį tiek ginčų ir diskusijų, kaip šio Prahos žydo, siurrealistinė proza reiškusio modernaus žmogaus pasaulėjautą. Yra daug skirtingų Kafkos kūrybos interpretacijų, jis vadinamas pranašu, filosofu, „genialiu paranoiku“ ir dar daug kaip, tačiau galima teigti, kad jis yra, tiesiog, talentingas, įdomus ir labai savitas rašytojas, pelnytai užimantis garbingą vietą tarp pasaulio žinomiausių kūrėjų.

F. Kafka amžiumi ir patirtimi artimas ekspresionistų kartai, taip pat didžiųjų filosofų (F. Nyčės, A. Šopenhauerio, S. Kierkegoro, Z. Froido) idėjoms. Jo prozoje žmogus išgyvena asmenybės suskilimą, nori ir bando pabėgti nuo savęs, virsti kažkuo kitu, įsivaizduoja save kaip kitą „aš“. Kūrinių veikėjai nuolat išgyvena baimę, kaltę, dažnai patiria kokią nors iracionalią ar nepagrįstą bausmę.

F. Kafka gimė Prahoje, 1883 m. liepos 3 d. Jo tėvas, Hermanas Kafka, jaunystėje buvęs labai neturtingas, vėliau vedė gana pasiturinčią Juliją Levi ir susikrovė nedidelį kapitalą. Franco jaunystė buvo sunki – jis buvo tarsi izoliuotas nuo plačiųjų miesto gyventojų masių, nes tuo metu Prahoje labai ryškėjo nacionaliniai prieštaravimai, o taip pat vidiniai prieštaravimai vokiečių bendruomenėje – vokiečiai nelaikė žydų sau lygiais. Tad F. Kafka negalėjo pritapti nei prie vokiečių, nei prie žydų. Vaikas labai smarkiai juto tą izoliaciją, jis buvo uždaras, mėgo fantazuoti. Dėl tokio Kafkos būdo visą gyvenimą truko konfliktas su energingu, atkakliu ir labai valdingu tėvu, geidusiu, kad sūnus būtų toks, kaip jis, niekinusiu „nevykėlio“ sūnaus literatūrinę kūrybą. Santykiai tarp tėvo ir sūnaus ryškus beveik visuose F. Kafkos kūriniuose. Jis jautė nuolatinę tėvo, kaip autoriteto, baimę, tačiau taip pat norėjo prieš jo valdžią protestuoti. F. Kafkos Laiškas tėvui (beje, niekad nepasiekęs adresato), vienas įdomiausių jo autobiografinių dokumentų, yra, tiesiog, nepaprastai išsamus tų liguistų tėvo ir sūnaus santykių liudijimas.

1906 m. Francas Kafka apgynė teisės daktaro disertaciją Prahos vokiečių universitete ir pradėjo dirbti valdininku agentūroje. Darbas neteikė jam jokio džiaugsmo, todėl daugiau dėmesio ir jėgų jis pradėjo skirti literatūrinei kūrybai. 1913 m. pasirodė pirmoji prozos knyga *Apmąstymai* (*Betrachtungen*).

Autorius rašė labai daug, tačiau kruopščiai atrinkinėjo kūrinius, kuriuos laikė vertais publikuoti. Autoriui gyvam esant išėjo dar penkios knygelės: *Kūrikas* (*Der Heizer*, atskirai išspausdintas romano *Amerika* fragmentas, 1913), *Metamorfozė* (*Die Verwandlung*, 1915), *Nuosprendis* (*Dar Urteil*, 1916), *Pataisos darbų kolonijoje* (*In der Strafkolonie*, 1919) ir *Kaimo gydytojas* (*Ein Landarzt*, 1919).

Sudėtingą ir prieštaringą Kafkos charakterį puikiai atskleidžia ir jo santykiai su moterimis. Du kartus jis buvo susižadėjęs su Felicija Bauer, abu kartus santykiai nutrūko. Nepasibaigę vestuvėmis ir jo sužadėtuovės su Julija Voriček, meilė Milenai Jesenskajai ir Dorai Diamant. Pagrindinė išsiskyrimų priežastis buvo Franco dvejonės, baimė, kad nesugebės išlaikyti šeimos.

1924 m. birželio 3 d. rašytojas mirė nuo plaučių tuberkuliozės. Tais pat metais, jau po mirties, išėjo paskutinė paties autoriaus sudaryta knyga – novelių rinkinys *Bado meistras* (*Der Huckerkunstler*). Testamentu F. Kafka pavedė savo artimiausiam draugui rašytojui M. Brodui sudeginti visą jo nespausdintą literatūrinį palikimą – grožinius kūrinius bei jų fragmentus, laiškus ir dienoraščius. Tačiau jis neįvykdė testamento, argumentuodamas, kad šitokio palikimo sunaikinimas būtų per didelis nuostolis literatūrai. Dar daugiau – M. Brodas pats ėmė tvarkyti bei ruošti spaudai F. Kafkos kūrinius, tarp kurių buvo trys romanai – *Amerika*, *Procesas* ir *Pilis* – bei didelis pluoštas novelių, laiškų ir dienoraščių.

Gana anksti Kafkos kūryba buvo susidomėta Lietuvoje. Jau 1939 m. pasirodė pirmoji lietuviška publikacija – novelė Atmestas meistras.

Bibliografija:

Vertimai į lietuvių kalbą:

Procesas ; Pilis : [romanai] ; Novelės – Vilnius: Vaga, 1994

Procesas ; Pilis : [romanai] ; Novelės – Vilnius: Vaga, 1995

Pataisos kolonijoje : [apsakymai] – Kaunas: Europa, 1994

Laiškas tėvui : [esė] – Vilnius: Vyturys, 1997

Pražuvėlis (Amerika) : [romanai] -Vilnius: Vaga, 1997

Procesas : [romanai] – Vilnius: Vaga, 1981

Šakalai ir arabai : [pasakojimai apie gyvūnus] – Vilnius: Vaga, 1999

Gimė: 1883-07-03

Mirė: 1924-06-03